

Vergaderjaar 1989–1990

19 816

Voorstel van wet van de leden Schutte, Castricum en Hermans tot wijziging van de Wet op de Parlementaire Enquête en in verband daarmee opnemen van een bepaling in het Wetboek van Strafrecht

Nr. 16

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 8 augustus 1990

1. Inleiding

Het verheugt ons dat waardering bestaat voor de wijze waarop wij in de memorie van antwoord zijn ingegaan op de vragen en opmerkingen uit het voorlopig verslag.

Waar nog behoefte bestaat aan een nadere toelichting, zullen wij trachten die, zo mogelijk naar voldoening, te verstrekken.

De vraag van de leden van de fractie van Groen Links wie de verdere verdediging van dit wetsvoorstel op zich zal (zullen) nemen, is inmiddels beantwoord door de brief van 9 mei 1990 (Kamerstuk 19 816, nr. 15).

2. Algemeen

2.1. Niet in het wetsvoorstel opgenomen onderwerpen

De leden van de fractie van D66 vragen ons nader in te gaan op de positie van ambtenaren, die door een enquêtecommissie worden verhoord. In het bijzonder wijzen deze leden op het probleem dat ambtenaren terughoudend kunnen zijn in het maken van kritische opmerkingen ten aanzien van zittende bewindslieden, uit vrees voor sancties. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, wordt op dit aspect in de literatuur niet ingegaan.

Voor ambtenaren geldt dat zij, als ieder ander, gehouden zijn te getuigen voor een enquêtecommissie, indien zij daartoe worden opgeroepen. Het verschil met overige getuigen is dat zij kunnen weigeren te antwoorden op bepaalde vragen met een beroep op het belang van de staat (zie artikel 20, tweede lid). Omdat de verplichting tot antwoorden uitgangspunt is, kan van sancties in formele zin geen sprake zijn als gevolg van kritische uitlatingen over anderen, die al dan niet werkzaam zijn binnen hetzelfde ministerie dan wel daaraan leiding geven. De leden van de D66-fractie zullen daarom in gedachten hebben gehad de vrees voor verborgen sancties, bij voorbeeld in de vorm van «weg-promoveren». Indien dit al zou geschieden, waarvoor wij minder vrezen dan genoemde leden, staat de weg open voor de betrokken ambtenaar naar de ambtenarenrechter. Deze kan de verborgen sanctie

«ontleden» en vervolgens toetsen aan de beginselen van behoorlijk bestuur. Tevens kan de Kamer de minister ter verantwoording roepen, indien van een sanctie in enigerlei vorm mocht blijken. Vrees voor sancties kan dan ook nooit een argument vormen voor terughoudendheid in beantwoording van vragen van de commissie.

De leden van de fractie van D66 vragen of wij hebben overwogen, of alsnog willen overwegen om een minderheid van elk der Kamers of van de Verenigde Vergadering het recht te geven om te beslissen tot het houden van een parlementaire enquête. Zoals deze leden terecht opmerken zou hiervoor grondwetswijziging nodig zijn. Alleen al om deze reden leent het voorliggende voorstel van wet zich niet voor regeling van deze materie. Ook los daarvan menen wij dat het indienen van een voorstel tot grondwetswijziging verder zou gaan dan onze taak is. Deze houdt immers in voorstellen te doen tot wijziging van de Wet op de Parlementaire Enquête.

2.2. Suggesties en aanbevelingen in commentaren en wetenschappelijke geschriften

2.2.1. Algemeen

De leden van de fractie van Groen Links hebben zich verbaasd over het feit dat wij wel uitvoerig zijn ingegaan op de voorstellen van dr. P. J. Boon en mr. drs. A. H. M. Dölle, maar geen aandacht hebben geschonken aan andere schrijvers die inmiddels hun licht hebben laten schijnen op het parlementaire enquêterecht. In de memorie van antwoord hebben wij er op gewezen dat wij ons, gelet op de opdracht die de Commissie-OOW meegaf aan de werkgroep uit haar midden, steeds op het standpunt hebben gesteld, dat een door ons in te dienen initiatiefvoorstel, niet meer wijziging van de wet dient te beogen dan strikt noodzakelijk is. Niettemin hebben wij voldaan aan het verzoek van de leden van de V.V.D.-fractie om nader in te gaan op de betogen van Boon en Dölle.

Uiteraard hebben wij ook andere publicaties met belangstelling gevolgd. Wij hebben daarin echter geen zaken aangetroffen welke noodzakelijkerwijs tot wetwijziging zouden moeten leiden. Wij hechten nog steeds grote waarde aan de ervaring van de Enquêtecommissie RSV, die het als een groot voordeel had ervaren dat de grenzen van de Enquêtetewet het haar toestonden tot op grote hoogte haar eigen werkwijze te bepalen. Anderzijds menen wij dat suggesties als van mr. Th. C. de Graaf en mr. drs. F. C. M. A. Michiels (NJB van 16 april 1988) om in de wet uitdrukkelijk de mogelijkheid op te nemen externe commissieleden te benoemen dan wel bepalingen op te nemen die het mogelijk maken aan een externe commissie dezelfde bevoegdheden toe te kennen als aan een parlementaire commissie dermate inbreuk maken op de tot nu toe geldende uitgangspunten voor het recht van enquête, dat deze niet in het kader van dit wetsvoorstel aan de orde behoren te komen.

2.2.2. Bescheiden

De leden van onderscheidene fracties zijn op verschillende plaatsen in het eindverslag teruggekomen op de betekenis van de begrippen bescheiden, brieven en stukken.

De leden van de S.G.P.-fractie stellen de vraag of de omschrijving van het begrip «brieven», welk begrip is ontleend aan het Postbesluit van 1955, van betekenis is voor stukken die niet via de PTT zijn verzonden. De leden van de fractie van D66 betreuren het dat wij hun suggestie niet hebben overgenomen om de definitie van het begrip «bescheiden» op te nemen in de wet. Zij vragen ons in dit verband of ons gevallen bekend

zijn, waarin de definitie van het begrip «bescheiden» in het Besluit Openbaarheid van Bestuur aanleiding is geweest tot interpretatieverschillen.

Het begrip «brieven» is in de Postwet 1988 (Stb. 522) gedefinieerd in artikel 1 onder b: «bescheiden en schriftelijke mededelingen, al dan niet verpakt, met uitzondering van die welke door toepassing van druk- of andere vermenigvuldigingstechnieken in een aantal geheel met elkaar overeenstemmende exemplaren ter verspreiding zijn vervaardigd en waarin, behoudens de adressering, geen bijvoegingen, doorhalingen of aanduidingen zijn aangebracht».

Deze definitie is, blijkens de toelichting, in essentie dezelfde als vastgelegd in artikel 1, onder e juncto f, van het Postbesluit 1955, waarnaar de leden van de S.G.P.-fractie verwijzen.

De grondwettelijke bescherming van het briefgeheim heeft in de Grondwet van 1983 een ruimere strekking gekregen. In de memorie van antwoord hebben wij reeds een overzicht gegeven van bestaande verschillen van mening over de vraag welke reikwijdte die bescherming heeft. Te dien aanzien hebben wij ons aangesloten bij de ruime opvatting over het begrip brief.

Op die wijze is het briefgeheim toegesneden op de moderne technieken van overbrenging van persoonlijke informatie.

Hieruit volgt tevens dat de grondwettelijke bescherming niet wordt beperkt tot stukken die via de PTT zijn verzonden. In voorkomende gevallen zal een enquêtecommissie moeten overwegen of een omstreden bescheid de grondwettelijke bescherming geniet.

Hebben wij reeds doen uitkomen voorstander te zijn van een ruime uitleg van het begrip brief, hetzelfde geldt ten aanzien van de begrippen «bescheiden» en «stukken».

Evenals «documenten» vallen deze begrippen onder de term informatiedrager. Echter, gelet op snelle technische ontwikkelingen kan niet worden gesteld dat dit de enige informatiedragers zijn. De reeds genoemde technische ontwikkelingen op het terrein van de overdracht van berichten staan bovendien niet stil. Indien zou worden gekozen voor het opnemen van een definitie in de wet zou deze óf zeer algemeen moeten zijn, en dus aanleiding kunnen geven tot interpretatiegeschillen, óf tijdgebonden.

Wij worden nog in onze opvatting gesterkt door het feit dat in het verleden zich geen problemen hebben voorgedaan op dit punt. Een bezwaar van een definitie naar analogie van artikel 1, tweede lid van het Besluit Openbaarheid van Bestuur is voorts dat die definitie uitdrukkelijk beperkt is tot documenten die berusten bij overheidsorganen en bij instellingen, diensten en bedrijven, die onder verantwoordelijkheid van deze organen werkzaam zijn. De Wet op de Parlementaire Enquête heeft een veel ruimere reikwijdte.

De leden van de V.V.D.-fractie vestigen terecht de aandacht op het afwijkende woordgebruik in de artikelen 21 en 22. Gelet op de ruime betekenis van het begrip bescheiden, zien wij geen aanleiding dit afwijkende woordgebruik te continueren.

De nota van wijziging voorziet hierin.

2.2.3. Familiaal verschoningsrecht

De leden van de fractie van Groen Links vragen nog om een verdere verduidelijking van de positie van een getuige/deskundige, indien deze, door het afleggen van een verklaring of het verlenen van inzage in bescheiden, zich zou blootstellen aan een kans op strafrechtelijke vervolging. In het verlengde hiervan vragen ook de leden van de V.V.D.-fractie ons nader in te gaan op het ontbreken van een familiair

verschoningsrecht, welk recht wel bestaat in het strafprocesrecht (artikel 219, Wetboek van Strafvordering).

Hierover merken wij het volgende op. In het enquêterecht is de plicht om te getuigen de hoofdregel. Deze plicht is noodzakelijk om te waarborgen dat de volksvertegenwoordiging, eenmaal een onderzoek ingesteld hebbend, in staat wordt gesteld de waarheid te vinden. De waarheidsvinding kan zowel geschieden in het raam van haar controlerende taak (verantwoording van bewindslieden) als in haar rol van medewetgever (wetgevingsenquête). In beide situaties heeft de volksvertegenwoordiging het recht en vooral de plicht alle inlichtingen in te winnen die nodig zijn om de waarheid te ontdekken en, zo nodig, bewindslieden ter verantwoording te roepen of wetgevende maatregelen te nemen. Immers, de volksvertegenwoordiging is in ons staatsbestel de ultieme hoedster van het algemeen belang. Tegenover het algemeen belang staat het belang van getuigen en deskundigen. Wij willen niet zo ver gaan dat getuigen/deskundigen een algemeen familiair verschoningsrecht krijgen.

Wij zijn ons er van bewust dat hiermede niet wordt aangesloten bij hetgeen wettelijk is geregeld voor een strafrechtprocedure (artikel 219 WSV) en voor het burgerlijk procesrecht (artikel 188 Rv).

Dit achten wij te rechtvaardigen, gelet op het eigen karakter van een enquête, namelijk het vergaren van inlichtingen.

Naast de bescherming van artikel 24 hebben wij reeds in de memorie van antwoord er op gewezen dat de getuige/deskundige het verzoek kan doen om het verhoor in beslotenheid voort te zetten, indien hij van mening is dat zijn verklaring het gevaar oplevert van strafrechtelijke vervolging van hemzelf, naaste bloed- of aanverwanten, dan wel zijn (vroegere) echtgenoot.

Aldus kan inderdaad niet worden gesproken van een formeel juridisch verschoningsrecht. De commissie zal zich echter te allen tijde rekenschap dienen te geven van de evenredigheid van de onderscheiden belangen. Dit zal echter in de meeste gevallen reeds kunnen geschieden in de informele gesprekken, die aan een openbaar verhoor kunnen voorafgaan.

2.2.4. Wijziging van de enquête-opdracht

De leden van de V.V.D.-fractie menen dat het beter is de woorden «op verzoek van de commissie die het onderzoek verricht,» te schrappen in artikel 1, derde lid, tweede zin. Daarmee komt naar hun mening beter tot uitdrukking dat de Kamer of de Verenigde Vergadering de omschrijving van het onderzoek ook kunnen wijzigen zonder een daartoe strekkend verzoek van de commissie die het onderzoek verricht. In de memorie van antwoord hebben wij reeds gewezen op de onderlinge samenhang tussen de tweede volzin van het derde lid van artikel 1 enerzijds en het eerste lid van dit artikel en de eerste volzin van het derde lid van artikel 1 anderzijds. Op grond daarvan concluderen wij dat een wijziging van de omschrijving zowel kan geschieden op verzoek van de commissie die het onderzoek verricht, als zonder zulk een verzoek.

Niettemin hebben wij er geen bezwaar tegen om de leden van de V.V.D.-fractie tegemoet te komen door het betreffende derde lid, wellicht ten overvloede, aan te passen. De bijgevoegde nota van wijziging voorziet daarin.

3. Artikelen

Artikel 3

De leden van de V.V.D.-fractie herhalen hun vraag om de positie van bepaalde politieke ambtsdragere en staatsorganen in de wet vast te

leggen. Zij vragen wat daartegen zou zijn. Gelet op het karakter van deze wet zouden wij de vraagstelling willen omkeren: welke noodzaak bestaat er?

Voor wat betreft de positie van het staatshoofd komt de meest duidelijke uitspraak voor in het verslag van de Enquêtecommissie Regeringsbeleid 1940-1945. Volgens deze commissie dwingt de Grondwet ertoe zoveel mogelijk te voorkomen dat de persoon van het staatshoofd in het geding wordt gebracht. Dit is naar onze mening naar geldend staatsrecht nog steeds een juiste benadering.

Voor leden van het Koninklijk Huis geldt naar onze mening hetzelfde vanwege hun relatie met het staatshoofd. Nu de onschendbaarheid van de koning sedert lang een onbetwiste regel van ons staatsrecht is, zien wij geen aanleiding dit thans wettelijk vast te leggen.

Ook de positie van leden van de rechterlijke macht vloeit voort uit geldende constitutionele verhoudingen. Uit die verhoudingen vloeit naar onze mening voort dat een enquêtecommissie leden van de rechterlijke macht niet zal mogen vragen naar de totstandkoming van bepaalde rechterlijke uitspraken. In commentaren is er echter terecht op gewezen dat dit niet uitsluit dat rechters worden ondervraagd over andere zaken waarmee zij in de uitoefening van hun ambt te maken krijgen.

Hun opvattingen over bij voorbeeld de organisatie van de rechterlijke macht hebben niets te maken met hun constitutioneel verzekerde onafhankelijke positie. Maar elke poging om de vanzelfsprekende onafhankelijkheid van leden van de rechterlijke macht tegenover een parlementaire enquêtecommissie wettelijk te regelen en te begrenzen leidt gemakkelijk tot theoretische discussies, terwijl men het over het beginsel geheel eens is.

Een dergelijke omstandigheid doet zich ook voor ten aanzien van leden van de Staten-Generaal, wier positie door de leden van de V.V.D.-fractie eveneens aan de orde wordt gesteld. In de memorie van antwoord wezen wij er reeds op dat het een goede zaak is als bij een onderzoek naar feiten en verantwoordelijkheden in een bepaalde zaak de positie van leden van de Staten-Generaal niet buiten beschouwing blijft, maar dat hun onafhankelijke positie met zich meebrengt, dat terughoudendheid wordt betracht bij het vragen van inlichtingen over de motieven en achtergronden van een politieke stellingname van een Kamerlid.

In lijn hiermee gelden de rechten van een parlementaire enquêtecommissie in beginsel ook ten opzichte van een weigerachtige getuige of deskundige die Kamerlid is. Indien hij zich echter in redelijkheid kan beroepen op zijn onafhankelijke positie als Kamerlid behoren hem geen vragen terzake te worden gesteld en dus zeker geen dwangmiddelen te zijn aanzien te worden toegepast. Mocht dit in twijfelgevallen toch worden overwogen, dan is het oordeel aan de onafhankelijke rechter.

Bovendien dient te worden bedacht dat deze zaak op elk gewenst moment maar in ieder geval ter gelegenheid van de behandeling van het rapport van de commissie, aan de orde kan komen in een Kamerdebat. Naar onze mening is de positie van een Kamerlid dan ook voldoende verzekerd. Vastlegging ervan in de wet is dunkt ons onnodig. Het is ook onjuist omdat een lid van de Staten-Generaal zijn onafhankelijke positie aan grondwettelijke waarborgen ontleent en het niet aan de wetgever is daaraan grenzen te stellen.

De leden van de V.V.D.-fractie willen dat ook de staatssecretarissen in de daarvoor in aanmerking komende wetsartikelen een plaats krijgen, zulks in overeenstemming met de werkelijke toestand. Wij menen dat aan een dergelijke vermelding geen behoefte bestaat. In aansluiting aan hetgeen wij in de memorie van antwoord terzake vermeldden, wijzen wij er nog op, dat de positie van staatssecretarissen periodiek in discussie is.

Dit zou ervoor kunnen pleiten de positie van staatssecretarissen niet verder te regelen dan nodig is.

Mocht de Kamer echter menen dat een uitdrukkelijke vermelding voordelen heeft, dan zien wij daarin geen overwegende bezwaren.

Artikel 8

Op de vraag van de leden van de S.G.P.-fractie hoe dikwijls het sedert 1850 is voorgekomen dat 16- en 17-jarigen zijn verhoord, merken wij op dat, voorzover ons bekend, dit nimmer is voorgekomen, met als mogelijke uitzondering de enquête van 1867 naar de situatie in de fabrieken.

De leden van de V.V.D.-fractie vragen ons of de positie van jongeren van 16 jaar en ouder in het strafrecht en het familierecht ons aanleiding geeft de in artikel 8 vermelde leeftijdsgrens van 16 jaar te wijzigen.

Zoals reeds in de memorie van antwoord is gemeld, hebben wij geen bijzondere motieven aangetroffen voor het opnemen van deze leeftijdsgrens. Evenmin hebben wij bijzondere motieven de leeftijdsgrens te wijzigen, ook niet na vergelijking van de positie van jongeren in het strafrecht en het familierecht.

Artikel 17

De suggestie van de leden van de V.V.D.-fractie om het voorgestelde tweede lid te splitsen in enkele afzonderlijke leden hebben wij overgenomen. De bijgevoegde nota van wijziging geeft daarvan blijk.

De leden van de fractie van D66 achten het wenselijk dat de enquête-commissie de bevoegdheid krijgt een lokaal aan te wijzen waarin de weigerachtige getuige of deskundige in bewaring kan worden gehouden. Het aan te wijzen lokaal behoeft dan niet hetzelfde te zijn als het lokaal waarin de commissie zitting houdt.

Wij menen deze leden niet te moeten volgen in hun opvatting.

De weigerachtige getuige of deskundige wordt in bewaring gehouden in afwachting van de gelasting van de dadelijke gijzeling door de president van de arrondissementsrechtbank.

De leden van de fractie van D66 wijzen op mogelijke praktische problemen die kunnen optreden indien degene die in bewaring wordt gehouden in hetzelfde lokaal verblijft waarin de commissie zitting houdt. Evenzeer is denkbaar dat de weigerachtige getuige of deskundige, voordat de gijzeling is gelast, zijn ingenomen standpunt niet te antwoorden verlaat en alsnog de commissie de gevraagde inlichtingen wil verstrekken. Hij kan dit de commissie dadelijk laten weten.

Aldus is sprake van een praktisch voordeel; immers, de inbewaring-houding kan dan terstond worden beëindigd.

Het in bewaring houden van een persoon is een vorm van beperking van de bewegingsvrijheid. Deze beperking vindt plaats op vordering van een commissie, in afwachting van een af te geven bevel van de president van de arrondissementsrechtbank. De vordering van de commissie wordt gedaan in een openbare zitting. Buiten situaties van ordeverstoring lijkt ons er niets op tegen om betrokkene in dezelfde ruimte in bewaring te houden.

Artikel 18

De leden van de C.D.A.-fractie vragen ons nader in te gaan op het begrip «belang» in artikel 18. De mogelijkheid van voortzetting van het openbare verhoor in een besloten verhoor bevredigde hen voornamelijk niet.

Wij merken op dat ook ten aanzien van de toepassing van artikel 18 de taak van de commissie, namelijk waarheidsvinding, voorop dient te staan. Als een getuige of deskundige zich ten aanzien van een punt, dat door de commissie essentieel wordt geacht in het belang van de waarheidsvinding, beroept op zijn rechten op grond van artikel 18, zal hij duidelijk moeten maken dat zijn belang uitstijgt boven het belang van de waarheidsvinding op dit punt en dat hij dus onevenredig zou worden geschaad in zijn belang indien hij toch tot beantwoording van de desbetreffende vragen zou worden verplicht. De commissie moet in zo'n geval afwegen in hoeverre de waarheidsvinding op het betreffende punt essentieel is voor de algehele waarheidsvinding. Een dergelijke afweging zal in de praktijk plaatsvinden nadat in een besloten verhoor de commissie heeft kunnen kennisnemen van de inhoud van de gegevens en van de argumentatie voor het niet in het openbaar verstrekken van de informatie.

Het is buiten kijf dat op grond van artikel 18a, derde lid, het resultaat van het verhoor achter gesloten deuren buiten het openbaar verslag van de commissie moet worden gehouden.

De leden van de S.G.P.-fractie vragen nog naar voorbeelden van geheimen, niet zijnde bedrijfs- of fabricagegegevens.

Ten einde casuïstiek te vermijden menen wij te moeten volstaan met een verwijzing naar hetgeen is opgemerkt in het RSV-enquêteverslag. Daarin wordt artikel 18 zo uitgelegd «dat het een verschoningsrecht biedt voor geheimen, die een objectieve economische waarde op zichzelf hebben» (RSV-enquête, deel II, blz. 18).

Artikel 18a

De leden van de fracties van de V.V.D., D66 en S.G.P. hebben nogmaals gewezen op de positie van getuigen in verband met het functioneren van de media.

In de memorie van antwoord is reeds aangegeven, dat openbaarheid een van de meest essentiële elementen in een parlementaire enquête is. Dat beginsel, zo begrijpen de indieners, wordt door alle fracties onderschreven.

De leden van de V.V.D.-fractie blijven wijzen op de positie van getuigen, in verband met het functioneren van de media, in het bijzonder de televisie, bij parlementaire enquêtes.

De leden van de S.G.P.-fractie blijven van oordeel, dat radio en televisie een schandpaal-effect kunnen veroorzaken, terwijl aan de ook door deze leden gewenste eis van openbaarheid op geen enkele wijze materieel afbreuk behoeft te worden gedaan, indien gehele of gedeeltelijke uitzending van een verhoor achterwege zou blijven.

De indieners zijn met de leden van de D66-fractie van mening, dat de enquête-commissie, op grond van artikel 18 tweede lid, de mogelijkheid bezit om getuigen in beslotenheid te verhoren.

Naar onze mening dient door de enquête-commissie uiterst zorgvuldig te worden afgewogen of en op welke wijze van deze bepaling gebruik gemaakt zal worden. Daarbij doet zich naar de mening van de indieners nog het probleem voor, dat door verschillende fracties onderscheid wordt gemaakt in de manier van openbaarmaking, in casu door de geschreven pers of door middel van radio of televisie. Natuurlijk onderkennen de initiatiefnemers dit onderscheid, maar de vergelijking van de enquête met het strafrecht en het civiel recht achten zij in dit verband onjuist. Zoals de enquêtecommissie paspoortproject op pagina 26, 27 en 28 van haar rapport heeft aangegeven, bestaat er een groot verschil tussen de waarheidsvinding in een civielrechtelijke of strafrechtelijke

zaak en het enquêterecht. De indieners onderschrijven het door de enquêtecommissie aangegeven onderscheid.

Wij hebben overwogen hoe eventueel vorm gegeven zou kunnen worden aan de wens van enkele fracties de mogelijkheid te openen bepaalde media te weren bij bepaalde verhoren. Dit zou erop neerkomen dat de Wet op de Parlementaire Enquête de commissie terzake bevoegd zou moeten verklaren. Naar onze mening zou dit een verstrekkend precedent betekenen binnen het geheel van regelingen inzake de openbaarheid van bestuur.

De noodzaak van een dergelijk precedent in de wet die het zwaarste controle-instrument van de Staten-Generaal regelt is naar onze mening niet aanwezig. Ook de beperkingen die voor de media gelden in het kader van strafprocessen – wat overigens ook zij van de vergelijking hiermee – berusten niet op een formeel wettelijk voorschrift.

Mocht zich in uitzonderlijke situaties de behoefte doen gevoelen ook bij verhoren voor een enquêtecommissie beperkingen aan de openbaarheid te stellen, dan lijkt het ons niet uitgesloten dat de commissie daartoe ook zonder wettelijke bepalingen bevoegd is. Het is immers niet aannemelijk dat zij wel bevoegd zou zijn getuigen in beslotenheid te horen maar niet in openbaarheid met beperkingen.

Daarbij zal dan echter de opdracht van de commissie, te weten het vinden van de waarheid, centraal moeten staan.

Van een recht van getuigen op zulke beperkingen kan geen sprake zijn. Als de commissie zich in uitzonderlijke situaties in het belang van het onderzoek tot beperkingen genoopt ziet zal zij zich tevens realiseren dat zij deze beperkingen ook in haar rapport verantwoorden moet. Alles afwegende menen de initiatiefnemers, dat op grond van artikel 18, tweede lid, door de enquêtecommissie afgewogen kan worden of er voldoende gewichtige redenen zijn om een verhoor niet, of slechts gedeeltelijk, in het bijzijn van radio en televisie of geschreven pers te doen plaatsvinden.

Dat de enquêtecommissie in haar eindrapport en in de discussie met de Kamer haar uiteindelijke keuze zal moeten beargumenteren behoeft nauwelijks betoog.

Artikelen 20 en 21

De opmerkingen van de leden van de V.V.D.-fractie over enkele terminologische en taalkundige kwesties hebben wij ter harte genomen. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om een groot aantal verouderde schrijfwijzen te vervangen. Dit heeft tot gevolg dat meer artikelen zullen worden gewijzigd dan aanvankelijk in het voornemen lag. De nu voorgestelde aanvullende wijzigingen zijn echter louter van redactionele aard.

De leden van de fracties van de V.V.D., D66 en Groen Links hebben nog uiteenlopende reserves ten opzichte van de voorgestelde regeling met betrekking tot inzage in de notulen van de ministerraad. De eerstgenoemde leden suggereren af te zien van de mogelijkheid dat een of meer leden van de commissie inzage krijgen als deze mogelijkheid niet geldt voor de andere leden van de Kamer. De leden van de beide andere fracties pleiten daarentegen voor een ruimer inzagerecht.

In de wet zou dan volgens de leden van de fractie van D66 kunnen worden bepaald dat de verkregen informatie uit de notulen vertrouwelijk dient te worden behandeld.

Naar aanleiding van deze opmerkingen herinneren wij eraan dat de huidige wettekst slechts het verstrekken van een uittreksel vermeldende de in de Raad gevallen beslissingen mogelijk maakt. In ons voorstel wordt het mogelijk ook anderszins informatie te verkrijgen. In de praktijk zal dit betekenen dat een commissie die verdergaande informatie nodig

acht zich tot de minister-president wendt. In overleg zal dan worden nagegaan hoe dit «anderszins» zal kunnen worden ingevuld. Daarvoor valt moeilijk een algemeen regel te stellen. Persoonlijke kennisneming van notulen door een of meer leden van de commissie lijkt dan eerder in aanmerking te komen dan kennisneming door ander Kamerleden. De commissie handelt immers met een bijzondere opdracht van de Kamer.

Vertrouwelijkheid van de informatie kan onderdeel uitmaken van de te maken afspraken, maar moet naar onze mening voor de commissie niet het uitgangspunt vormen. Voor een wettelijke bepaling in deze zin voelen wij dan ook niet. Een belangrijke waarborg dat niet te gemakkelijk volstaan wordt met minimale informatieverstrekking is overigens gelegen in de publieke verantwoording van commissie en ministers tijdens de behandeling van het commissierapport in de Kamer.

4. Verspreide opmerkingen

4.1. Terminologie rechterlijke instanties

De leden van de V.V.D.-fractie wensen dat wij alsnog ingaan op de bevoegdheden van onderscheidene rechterlijke instanties en functionarissen in de Wet op de Parlementaire Enquête en, zo nodig, een harmonisatie voor te stellen.

Wij zien daartoe echter in dit verband geen mogelijkheden.

Wijzigingen van die aard zullen moeten worden afgestemd op andere wetgeving en vergen gedegen studie. Dit lijkt ons de taak van initiatiefnemers te buiten te gaan, zeker nu niet kan worden gesteld dat de wettekst op dit punt onduidelijk of onwerkbaar is.

4.2. Dwangsom

De leden van de V.V.D.-fractie en van de fractie van Groen Links vragen nog naar de effectiviteit van het opleggen van een dwangsom, naast de mogelijkheid van lijfswang.

Lijfswang als dwangmiddel wordt niet vaak toegepast. Voor zover ons bekend is dit middel in het kader van de wet zelfs nimmer toegepast.

Sinds 1933, toen de mogelijkheid van het opleggen van een dwangsom werd ingevoerd in het burgerlijk procesrecht, heeft lijfswang als dwangmiddel ingeboet aan betekenis.

Wij hebben ons opnieuw beraden over de vraag of het instrument van de dwangsom in de praktijk een effectief middel kan zijn in plaats van of naast lijfswang.

Wij betwijfelen dit sterk. In de memorie van antwoord wezen wij al op de geringe effectiviteit tegenover weigerachtige «overheidsgetuigen». Voorts zal het dwangmiddel veelal toegepast moeten worden spoedig nadat van weigerachtigheid tot het verstrekken van informatie is gebleken. Het is de vraag of de rechter steeds in staat zal zijn op een vordering tot betaling van een dwangsom dadelijk te beslissen zoals de president van de arrondissementsrechtbank op grond van artikel 17, tweede lid, wel kan ten aanzien van gijzeling.

Wij wijzen er in dit verband op dat de regeling van de dwangsom in de artikelen 611a en volgende van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering een subsidiair karakter draagt ten opzichte van een hoofdveroordeling. Oplegging van een dwangsom ingevolge de Wet op de Parlementaire Enquête zou echter los staan van een aanhangige vordering in een hoofdzaak. Het toekennen van nieuwe bevoegdheden aan de burgerlijke rechter in het kader van de wijziging van de Wet op de Parlementaire

Enquête achten wij dermate ingrijpend dat wij, ook los van de vraag van de effectiviteit daarvan, geen voorstel willen doen.

Schutte
Castricum
Hermans